

# Američki građanski rat 1861. - 1863.

---

**Haramina, Ivana**

**Undergraduate thesis / Završni rad**

**2020**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:187614>

*Rights / Prava:* [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2025-01-19**



*Repository / Repozitorij:*

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)



Fakultet hrvatskih studija  
Sveučilište u Zagrebu  
Odsjek za povijest

# AMERIČKI GRAĐANSKI RAT (1861. – 1863.)

Završni rad

Kandidat: Ivana Haramina

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mladen Tomorad

Zagreb, rujan 2020.

## Sadržaj

1. Uvod
2. Osnovni uzroci Američkog građanskog rata
  - 2.1. Suprotnosti Sjevera i Juga
  - 2.2. Napad na Harper's Ferry
  - 2.3. Abraham Lincoln i predsjednički izbori 1860. godine
3. Odcjepljenje i početak rata
4. Tijek rata na istočnom bojištu do sredine 1863. godine
  - 4.1. Bitka kod Antietama
  - 4.2. Bitka kod Fredericksburga
  - 4.3. Bitka kod Chancellorsvillea
  - 4.4. Prekretnica kod Gettysburga
5. Tijek rata na zapadnom bojištu do sredine 1863. godine
  - 5.1. Bitke tijekom zime i proljeća 1862. g.
    - 5.1.1. Bitka kod Shiloha
    - 5.1.2. Pad Vicksburga
6. Zaključak
7. Popis literature

## 1. Uvod

Nakon pobjede trinaest bivših britanskih kolonija u ratu za neovisnost (1775. – 1783) te stvaranja Sjedinjenih Američkih Država dolazi do ekonomskog razvoja države. Ekonomski rast se očituje više na Sjeveru zahvaljujući razvoju trgovine i industrije. Time glavno obilježje Sjevera postaje kapitalizam. S druge strane, Jug države zaostaje baveći se poljoprivredom. Glavno obilježje Juga su postale velike plantaže na kojima su radili afroamerički robovi. Pitanje robovlasništva postalo je kamen spoticanja Sjevera i Juga koji je na kraju doveo do jednog od najkrvavijih ratova u povijesti nakon što se jedanaest južnjačkih robovlasničkih država odvojilo od S.A.D.

U izradi završnog rada koristila sam sekundarnu povijesnu literaturu američkih povijesnih autora. Da bi rad bio pregledniji, podijeljen je na šest većih cjelina. U uvodnom dijelu rada je opisana svrha i cilj. Zatim, u drugoj cjelini su objašnjeni razlozi zbog kojih je rat izbio. U sljedećim cjelinama opisan je početak te tijekom rata na istočnom i zapadnom bojištu do 1863. g.

Cilj ovog završnog rada je kao što je do sada navedeno, upoznati čitatelje rada s glavnim uzrocima i tijekom najkrvavijeg američkog građanskog rata.

## 2. Osnovni uzroci Američkog građanskog rata

### 2. 1. Suprotnosti Sjevera i Juga

Pitanje ropstva je kamen spoticanja između Sjevera i Juga koji je prisutan u američkom društvu od 18. st. Na sjeverozapadu ropstvo je ukinuto 1787. g. Sjeverozapadnom propis te je time ropstvo ograničeno samo na Jug.<sup>1</sup> Na Sjeveru dolazi do stvaranja abolicionizma, pokreta koji se zalagao za ukinuće ropstva u S. A. D., koji je u razdoblju od 1830. do 1840. g. podijelio milijune listića i pamfleta za ukidanje ropstva u sjevernim gradovima.<sup>2</sup> Sjevernjaci su vjerovali da će sprečavanjem širenja ono izumrijeti.<sup>3</sup> Priključenjem novih teritorija na području srednjeg zapada i Kalifornije, situacija se još više zaoštrila, jer se tada postavilo pitanje da li će se na novim prostorima omogućiti robovlasništvo ili ne.<sup>4</sup>

Situacija se ponovno zaoštrila nakon završetka američko- meksičkog rata kada su južnjaci smatrali da se na novim prostorima treba ozakoniti ropstvo.<sup>5</sup> Nesporazumi su neprestano rješavani kompromisima koji nisu rješavali probleme, nego su ih samo još više produbljivali. Kompromis iz 1850. g. primjer je neučinkovitog rješenja kojeg je donio senator Henry Clay.<sup>6</sup>

Odluka vrhovnog suda protiv roba Dredda Scotta 1857. g. ponovno je narušila, ionako krhak mir. Dredd Scott je bio rob iz Missourija kojeg je njegov gospodar odveo na slobodni teritorij Illinoisa i Winsconsina.<sup>7</sup> Povratkom u Missouri tražio je oslobođenje od ropstva, ali vrhovni sud nije prihvatio njegovu odluku, rekavši da on nije građanin.<sup>8</sup>

---

<sup>1</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 71; McPherson 1998: 57; Mountjoy 2009: 25. *Sjeverozapadni propis* je akt o organizaciji Sjeverozapadnog teritorija kao jednog okruga pod vlašću guvernera i sudaca koje imenuje Kongres. Odlučeno je da se ne smije formirati ne više od pet i ne manje od tri države te miroljubivo postupanje sa indijanskim plemenima. Uvoz robova zabranjen je 1808. g.

<sup>2</sup> Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 32.

<sup>3</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 116; Engele 2001: 9- 13; Mountjoy 2009: 14- 28. Prva politička kriza izbila je prilikom ulaska Missourija u Uniju. Missouri je željela ući kao robovlasnička, dok je Sjever inzistirao da uđe kao slobodna država.

<sup>4</sup> Problem se javio nakon kupnje Louisiane 1803. g. Jug je želio da se robovlasništvo dopusti na novim teritorijima, dok je Sjever bio protiv toga. Problem su riješili kompromisom, ali nijedan sklopljen nije trajao dugo te su se razlike između industrijaliziranog Sjevera i plantažerskog Juga neprestano povećavale.

<sup>5</sup> Ova želja Juga je bila u suprotnosti sa sporazumom iz 1820. g. prema kojemu je ropstvo bilo dozvoljeno samo na teritoriju prvih trinaest kolonija.

<sup>6</sup> McPherson 1998: 39-40, 57; Mountjoy 2009: 67. Kompromisom je Kalifornija postala država čiji Ustav zabranjuje ropstvo, dok se na prostoru Meksika i Utaha ropstvo ne spominje, ali se tolerira. Kompromisom je također uspostavljena kontrola za suzbijanje bijega robova. Zabranila se kupnja robova u okolini Washingtona. Međutim, sjevernjaci su odbili uhvatiti robove. U tom razdoblju nastao je poznati roman *Čiča Tomina koliba*, Harriet Beecher u kojem iznosi reakciju o odbjeglih robovima.

<sup>7</sup> Engele 2001: 21- 22; Gallaher, O Neil 2001: 15; King 2003: 30; Mountjoy 2009: 84-97.

<sup>8</sup> McPherson 1998: 170- 172, 180- 181; Engele 2001: 21- 22; Gallagher, O Neil 2001: 15; King 2003: 30; Mountjoy 2009: 84-97.

## **2. 2. Napad na Harper's Ferry**

U redovima abolicionista javljaju se 50-ih godina 19. st. fanatični protivnici ropstva. Njihov predvodnik bio je John Brown koji je potkraj 1859. g. zajedno sa svojim pristalicama napao arsenal na teritoriju Zapadne Virginije na sjecištu rijeka Potomac i Shenandoah.<sup>9</sup> Napad je započeo 16. listopada 1859. g., a cilj im je bio preoteti oružjem u Harper's Ferry započeti pobunu robova u južnim saveznicima državama.<sup>10</sup> Bitka je trajala dva dana te su Brown i njegovi pristaše uhićeni, a 2. prosinca 1859. g. Brown je obješen u Charles Townu.<sup>11</sup> Događaj je drugačije interpretiran od strane Sjevera i Juga. Dok su južnjaci smatrali da su im time povrijeđena zajamčena prava, sjevernjaci su proglasili Browna mučenikom.<sup>12</sup> Južnjaci su strah pretvorili u bijes kada su saznali da je taj napad bio podupiran od strane Sjevera. Još jedan razlog sukoba bio je izbor Lincolna za predsjednika na izborima 1860. g.

## **2. 3. Abraham Lincoln i predsjednički izbori 1860. godine**

Nakon Kompromisa iz 1850. g. dotadašnja vladajuća politička stranka vjgovaca počinje slabiti te nestajati. Tada se na političkoj pojavljuje nova stranka Republikanska stranka koja traži ukidanje ropstva na svim teritorijima. Od 1854. g. u Republikanskoj stranci se ističe Abraham Lincoln, osoba koja je zastupala i podupirala moderne ideje slobodne države, slobodnog rada i slobodnih ljudi, a posebno se borio se protiv širenja ropstva smatrajući ga neopravdanim zlom.<sup>13</sup> 1857. g. postao je kandidatom Republikanske stranke za senatora u Senatu.<sup>14</sup> S protivnikom Stephenom Douglasom održao je sedam debata koje su se održavale diljem zemlje. Sudjelovanjem na debatama Lincoln se predstavio ljudima te je pomogao stranku da Republikanska stranka postane nacionalna.<sup>15</sup> Na predsjedničkim izborima, kandidat Republikanske stranke ponovno je bio Abraham Lincoln. Protivnička Demokratska stranka nije bila jedinstvena, a Stranka konstitucionalne unije za kandidata je odabrala Johna Bella iz

---

<sup>9</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 172; Gallagher, O Neil 2001: 45; King 2003: 33; Koestler- Grack 2009: 72-75.

<sup>10</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 172; McPhearson 1998: 206; Gallaher, O Neil 2001: 45; King 2003: 33; Koestler-Grack 2009: 72-75.

<sup>11</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 172; McPhearson 1998: 206; King 2003: 33; Koestler- Grack 2009: 72- 75; Mountjoy 2009: 84- 97.

<sup>12</sup> McPhearson 1998: 207-208. Samo su fanatični protivnici ropstva proglasili Browna mučenikom, većina sjevernjaka se ipak ogradila od njegovih postupaka.

<sup>13</sup> Abraham Lincoln se suprotstavio zakonu Kansas- Nebraska koji je predložio senator Stephen A. Douglas, prema kojemu bi stanovnici na novim teritorijima odlučivali o uspostavi ropstva, a ne Kongres.

<sup>14</sup> King 2003: 43-44; Mountjoy 2009: 104.

<sup>15</sup> King 2003: 43-44; Mountjoy 2009: 104.

Tennesseeja.<sup>16</sup> Iako je dobio 39 posto narodnih glasova Lincoln je sa 180 elektorskih glasova postao predsjednik S. A. D.<sup>17</sup> Nezadovoljna predsjedničkim rezultatima, Južna Karolina je 20. prosinca 1860. g. istupila iz SAD- a.<sup>18</sup> Abraham Lincoln je predsjedničku dužnost preuzeo 4. ožujka 1861. g.<sup>19</sup>

### 3. Odcjepljenje i početak rata

Odcjepljenju J. Karolini pridružilo se još šest država, a to su: Mississippi, Florida, Georgia, Alabama, Louisiana i Texas.<sup>20</sup> U ožujku 1861. g. vjerovalo se da je moguće postići dogovor o očuvanju Unije bez krvoprolića. Međutim, napadom Juga na luku Fort Sumter 12. travnja 1861. g. u 4:30 ujutro, a već sljedeći dan vojni zapovjednik Anderson bio je prisiljen potpisati kapitulaciju.<sup>21</sup> Time je započeo jedan od najkrvavijih ratova u svjetskoj povijesti. Napad na luku šokirao je mnoge ljude koji su se s početkom rata morali ratovati protiv svojih rođaka i prijatelja. I Sjever i Jug su ušli su u rat s nadom za brzom pobjedom te nijedna vlada nije imala ideja kako postupiti dalje. Glavni nedostatak Sjevera je nedostatak dovoljno obučenih i sposobnih vojnika zapovjednika, ali su imali bolje i modernije naoružanje te se većina tvornica za proizvodnju oružja i željeznica nalazilo na njihovom teritoriju. Jug je imao na raspolaganju najbolje zapovjednike školovane u Lexingtonu i West Pointu: Alberta S. Johnstona, Josepha E. Johnstona, Thomasa J. *Stonewall* Jacksona i Robert Leeja.

---

<sup>16</sup> Kandidat Sjevera bio je već poznati Stephen Douglas iz Illinois, dok je na Jugu kandidat bio John Breckenridge iz Kentuckyja. Stranka konstitucionalne unije razvila se iz ostataka nekadašnje vigovske stranke.

<sup>17</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 172; Gallagher, O Neil 2001: 45; King 2003: 33; Koestler- Grack 2009: 72-75. Bell je pobijedio u Tennesseeju, Kentuckyju i Virginiji. Breckenridge u svim robovlasničkim državama osim Missourija, a Douglas je pobijedio u Missouriju te je po ukupnom broju narodnih glasova bio odmah iza Lincolna.

<sup>18</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 173; Engele 2001: 24; Gallagher, O Neil 2001: 17; King 2003: 41; Tulloch 2006: 84- 85; Koestler- Grack 2009: 78; McNeese 2009: 16; Mountyjoy 2009: 109.

<sup>19</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 173; McPhearson 1998: 222; Engele 2001: 24; Gallagher, O Neil 2001: 17; King 2003: 41; Tulloch 2006: 84- 85; Koestler- Grack 2009: 78; McNeese 2009: 16; Mountyjoy 2009: 109.

<sup>20</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 173; McPhearson 1998: 235; Engele 2001: 24; Gallagher, O Neil 2001: 17-19; Tulloch 2006: 84-85; Mountyjoy 2009: 109. Odcjepljenje države su poslale svoje izaslanike u Montgomery, u državu Alabamu u kojoj su se formirale u Konfederalne Države i izabrale za predsjednika Jeffersona Davisa ( 18. veljače 1860. g.).

Lincoln nije prihvatio sukcesiju južnih zemalja te ju je proglasio pravno nevaljanom uz obećanje da će obnoviti Uniju.

<sup>21</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 173; Gallagher, O Neil 2001: 20- 22; King 2003: 42-43; Koestler- Grack 2009: 79. Gotovo sve utvrde na Jugu, preuzele su odcijepljene države i prije Lincolnovog imenovanja za predsjednika. Jedna od neosvojenih bila je mala utvrda Sumter koja je bila slabo opremljena sa slabim zalihama za preživljavanje. Kao odgovor na napad, Lincoln je odgovorio s regrutacijom 75 000 vojnika te je time proglašen rat državama koje su se odcijepile i koje podržavaju njihovo odcjepljenje. Tada su četiri južnjačke države istupile iz Unije. To su: Virginija, Arkansas, Sjeverna Karolina i Tennessee. Projužnjačke države, Delaware, Kentucky, Maryland i Missouri su ostale vjerne Uniji. U međuvremenu došlo je do odcjepljenja Zapadne Virginije od Virginije, koja je ostala pod okriljem Unije. Konfederacija je 20. svibnja 1861. g. premjestila svoj glavni grad iz Montgomeryja u Richmond u Virginiji.

#### 4. Tijek rata na istočnom bojištu do sredine 1863. godine

Lincoln je smatrao da je najjednostavnije postići pobjedu zauzimanje glavnog grada Konfederacije, Richmonda. Prema Richmondu krenula je vojska Unije pod vodstvom McDowella koja je zaustavljena kod mjesta Bull Runa u Virginiji od strane zapovjednika Konfederacije Beauregard, 21. srpnja 1861. g.<sup>22</sup> Unionistička vojska od 30 000 vojnika pod zapovjedništvom Irvina McDowella je poražena, iako je imala prednost nad snagama Konfederacije, zahvaljujući manevarskim sposobnostima *Stonewall* Jacksona.<sup>23</sup> Poraz Sjevera bio je veliki šok za stanovnike Unije, dok je Konfederacija s pobjedom dobila veliko samopouzdanje. Tijekom 1861. g. i 1862. g. počelo se uviđati da rat neće biti u skoroj budućnosti riješen. Nakon katastrofalnog poraza kod Bull Runa, Lincoln je zamijenio generala McDowella na istočnoj bojišnici, odnosno na rijeci Potomac s Georgeom McClellanom.<sup>24</sup> Lincoln je postavio McClellanu jedan cilj, a to je pohod na Richmond te njegovo osvajanje. No, da bi uspio u tome, najprije je trebalo osposobiti vojsku koja neće pobjeći s bojišta te koja će biti bolje pripremljena nego li kod Bull Runa.<sup>25</sup> S 105 000 vojnika otplovio je niz zaljeva Chesapeake, uz rijeku York do istočnih rubova Richmonda, da bi osvojio glavni grad Konfederacije.<sup>26</sup> S druge strane, Unija je imala 85 000 vojnika koji su bili pod zapovjedništvom Roberta Leeja.<sup>27</sup> McClellan je bio nadomak Richmonda kada je zaustavljen od strane Johnsona. Nakon toga poražen je od strane Leeja i *Stonewalla* Jacksona u bitkama koje su trajale sedam dana te je McClellan bio prisiljen na povlačenje.<sup>28</sup> Nakon McClellanovog neuspjeha za

---

<sup>22</sup> Beauregard je sudjelovao u napadu na luku Fort Sumter. I snage Unije i snage Konfederacije imale su isti plan napada, a to je napasti drugu strane. Zbog činjenice da obje strane mislile jednako, da bi odnijeli pobjedu, trebalo je napasti prvi. Obje vojske su bile organizirane i nedisciplinirane. Pripadnici vojske bili su mladi ljudi, koji nisu imali iskustva u ratovanju te prilikom odlaska na bojište nosili svoju opremu tešku 23 kg. Sellers, May, McMillen 1996: 180; Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 44; Gallagher, O Neil 2001: 26-28; King 2003: 48-49; Koestler-Grack 2009: 86; McNesse 2009: 16.

<sup>23</sup> Thomas Jackson rođen je 21. siječnja 1821. g. u Clarksburgu u današnjoj zapadnoj Virginiji. U Američkom građanskom ratu nije imao namjeru sudjelovati. Kada je rat počeo, radio je na vojnoj akademiji Virginia Military Institute, a s odcjepljenjem Virginije 17. travnja 1861. g. priključuje se ratu. Jackson je dobio nadimak *Stonewall* zbog svoje vojne taktike. Njegova taktika je kao što samo njegovo ime govori bio je zid, odnosno držanje linije vojnika na jednom mjestu bez pomicanja. Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 221-223; Gallagher, O Neil 2001: 30; Katcher 2002: 21-25; Koestler-Grack 2009: 78-81; McNesse 2009: 22-24; 102-105.

<sup>24</sup> George McClellan rođen je 1825. g. u Philadelphiju, a umro u New Jerseyu 1885. g. Bio je zapovjednik snaga Unije tijekom 1861. i 1862. g. Opisivan je kao zgodan mladić, popularan u narodu. Nadimak mu je bio *Mladi Napoleon zapada*. Gallagher, O Neil 2001: 34; McNesse 2009: 27.

<sup>25</sup> Obuka vojnika trajala je 10 mjeseci, prije negoli je McClellan bio spreman krenuti na Richmond. McNesse 2009: 42-45.

<sup>26</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 180; King 2003: 56-57. Niz od teških bitaka poznat je pod nazivom Pohod na poluotok.

<sup>27</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 180; King 2003: 56-57.

<sup>28</sup> Foote 1958: 464-519; Catton 1962: 263-296; McPherson 1998: 424-427.



vrhovnog zapovjednika Unije postavljen je Halleck, a Lee započinje protuofenzivu prema sjeveru.<sup>29</sup> U sjevernoj Virginiji, u bitci kod Bull Runa ili Drugoj bitci kod Manassasa, od 28. do 30. kolovoza, Lee je ponovno uspio poraziti unionističku vojsku pod vodstvom Popea i Portera.<sup>30</sup> Tada, zapovjednici Konfederacije mijenjaju uspješnu taktiku te nastoje prenijeti rat na teritorij Unije. Uz Davisov blagoslov Lee je hrabro krenuo preko rijeke Potomac u Maryland. McClellanova vojska je sustigla Leeja kod Antiem Creeka, oko 50 milja sjeverozapadno od Washingtona u rujnu 1862. g.<sup>31</sup>

#### 4. 1. Bitka kod Antietama

Porazi Unije tijekom 1862. g. doveli su do pada morala između vojnika u logorima Unije. Lee je invazijom na Maryland htio zadati Uniji posljednji udarac, osvojiti Washington D. C. te završiti rat.<sup>32</sup> Saznavši da je Lee stupio na teritorij Unije, McClellan sprema vojsku i kreće prema njemu. Lee je prilikom ulaska u Maryland, odlučio razdijeliti vojsku. Dio vojske poslao je Jacksonu u Harpers Ferry kako bi osvojio savezni arsenal.<sup>33</sup> 13. rujna, dvojica vojnika Unije pronašla su komadić papira na napuštenom polju vojske Konfederacije na kojem je bio napisan Leejev vojni plan o podjeli vojske.<sup>34</sup> Nakon tih spoznaja, McClellan je odlučan u namjeri da dostigne Leejevu vojsku no nije se kretao dovoljno brzo. Kada je Lee dobio informaciju o McClellanovim planovima, zapovjedio je spajanje Jacksonove vojske sa svojom. U međuvremenu se povukao nedaleko od Sharpsburga, u malo poljoprivredno selo blizu Antietam Creeka.<sup>35</sup> 16. rujna obje vojske su bile spremne za bitku.<sup>36</sup> McClellan je na raspolaganju imao više od 75 000 vojnika dok je Lee imao samo 25 do 30 000 vojnika na bojištu.<sup>37</sup> Postoje tri faze bitke koja je trajala samo jedan dan, a započela je 17. rujna.

---

<sup>29</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 180; Gallagher, O Neil 2001: 42; King 2003: 41.

<sup>30</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 180; Gallagher, O Neil 2001: 42; Katcher 2002: 42-43; King 2003: 41; McNeese 2009: 57. Lee je u tom sukobu pobijedio, jer je McClellan odbio poslati pojačanje vojsci Johna Popea.

<sup>31</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 180; Gallagher; McPherson 1998: 538–544; O Neil 2001: 50-55. McClellan je postavljen na funkciju zapovjednika vojske od Potomaca 2. rujna 1862. g.

<sup>32</sup> Zbog invazije na Sjever, dio vojnika Konfederacije je dezertirao, jer su smatrali da se više ne vodi obrambeni rat, nego počinje agresivni napad na Sjever. McPhearson 1998: 540.

<sup>33</sup> Lee se nadao da će McClellan poslati vojsku u Harpers Ferry ili da će pratiti vojsku koju je poslao Jacksonu. No, to se nije dogodilo. McPhearson 1998: 538; McNeese 2009: 57

<sup>34</sup> McNeese 2009: 58. S obzirom na to da je McClellan imao Leejev raspored vojske, situaciju nije kvalitetno iskoristio.

<sup>35</sup> Mjesto je strateški odabrano. Iza Leejevih *leđa* nalazila se rijeka Potomac koja bi onemogućila neprijateljev napad s leđa, a istovremeno se nadao lošoj vojnoj izvedbi svog neprijatelja McClellana. Koestler- Grack 2009: 110-111; McNeese 2009: 60

<sup>36</sup> Gallagher, O Neil 2001: 50-54; King 2003: 75-76; Koestler- Grack 2009: 110-111; McNeese 2009: 60.

<sup>37</sup> Gallagher, O Neil 2001: 50-54; King 2003:75-76; McNeese 2009: 60. McClellan je na bojištu imao 60 000 vojnika, a 15 000 se nalazilo 6 km dalje od Antietam Creeka. U slučaju da je McClellan odlučio napasti Leeja nekoliko dana prije, nema sumnje da bi njegovu vojsku u potpunosti uništio.

Prva faza bitke započela je u rano jutro s pokoljem u kukuruznom polju.<sup>38</sup> Vojska Unije pod zapovjedništvom J. Hookera je započela napad na Pobunjenike pod vodstvom *Stonewall* Jacksona.<sup>39</sup> Većina bitke se odigrala u na kukuruznom polju, iako se dio bitke odigrao i u šumi.<sup>40</sup> Napad je započet za vrijeme mraka, pa je vojnicima Konfederacije bilo teško uočiti vojnike u polju. No, nakon izlaska sunca, vojnici Konfederacije su počeli uočavati obrise neprijatelja te su počeli pucati po njima. U jednom trenu, vojska Konfederacije je skoro bila okružena neprijateljima, ali je tada Lee poslao pomoć Jacksonu te su uspjeli bitku okrenuti u svoju korist.<sup>41</sup> Sljedećih nekoliko sati vojske su provele u polju, ratujući. Do kasnih jutarnjih sati, napad je završio, nakon što su obje strane brojile velike ljudske gubitke.

Drugu fazu bitke započeo je general Sumner, koji je prvi krenuo sa svojim dvjema postrojbama u napad na središnju liniju konfederacijske vojske.<sup>42</sup> Za mjesto bitke odabrao je usku, potopljenu cestu koja je predstavljala prirodnu obrambenu liniju. Cesta je bila otprije zauzeta od strane Pobunjenika. Bitka je trajala nekoliko sati s mnogim žrtvama s jedne i s druge strane.<sup>43</sup> Vojnici Unije su uspjeli pomaknuti Pobunjenike sa svojih obrambenih linija. S puknućem Leejeve linije, Unija je smatrala da se pojavila prilika da uništi Leejevu vojsku. Ipak prevarili su se, jer je on uspio preustrojiti ju i spriječiti njezino potpuno uništenje.<sup>44</sup>

Treća i posljednja faza bitke odigrala se blizu kamenog mosta, na južnom kraju bojišnice. Zapovjednik Unije je bio general Ambrose Burnside koji je dao zapovijed svojoj vojsci da krenu na Rohrbach most.<sup>45</sup> Njegova zapovijed nije najbolje shvaćena kod vojnika, jer

---

<sup>38</sup> Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 45; Gallagher, O Neil 2001: 50-54; King 2003: 75-76; Koestler- Grack 2009: 110-111; McNeese 2009: 60; McNeese 2009: 62. McPherson ističe da ovaj sukob nije sličan ni jednom do tada. Obje strane su bile vrlo dobro pripremljene.

<sup>39</sup> McPhearson 1998: 540; Gallagher, O Neil 2001: 50-54; Katcher 2002: 21-23; King 2003: 75-76; Koestler- Grack 2009: 110-111. Joseph Hooker je poznati i iskusni vojnik koji je sudjelovao u ratu s Meksikom te je bio poznat pod nadimkom Borbeni Joe.

<sup>40</sup> Zanimljivo je da se sjeverno od kukuruznog polja nalazila crkva njemačkih pacifista. U toj bitci general Hooker je ranjen u nogu te je na nosilima iznesen iz polja. Koestler- Grack 2009: 110-111; McNeese 2009: 61.

<sup>41</sup> Jackson je dobio pomoć generala Hilla i generala Longstreeta. Konfederacija je uspjela osvojiti polje, ali tada ponovno pada pod vlast Unije zahvaljujući Sumneru, koji se borio protiv Pobunjenika u šumi.

<sup>42</sup> McPhearson 1998: 542; Gallagher, O Neil 2001: 50-54; King 2003: 75-76; McNeese 2009: 62.

<sup>43</sup> Zbog velike količine prolivene krvi i brojnih beživotnih tijela vojnika, cesta je nazvana Krvava Lane. Zapovjednici Unije su uspjeli u svome naumu kada su uspjeli izvući vojnike Konfederacije sa svojih obrambenih linija. Koestler- Grack 2009: 112; McNeese 2009: 63

<sup>44</sup> McNeese smatra da je McClellan odlučio poslati svoje vojne odrede prema centru vojske Konfederacije, imao bi slobodan put prema oslabljenim pobunjenicima koje je mogao pokoriti. Tome u prilog govore i novinski natpisi koji pišu o Leejevom porazu te slomu Konfederacije. General Franklin je bio spreman krenuti u napad, ali ga je McClellan zaustavio. McPhearson 1998: 542; Gallagher, O Neil 2001: 50-54; King 2003: 75- 76; McNeese 2009: 64.

<sup>45</sup> Most je danas poznat pod nazivom Burnside s bridge. Burnside nije trebao osvojiti most da bi njegova mogla prijeći na drugu stranu, jer su postojali obližnji putevi kojima se moglo prijeći. Kasnije, tijekom ranog popodneva, njegove trupe su uspjele prijeći na drugu stranu bez prijelaza preko Burnside bridgea. McPhearson 1998: 543; Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 66; McNeese 2009: 64-66.

su nekoliko sati proveli osvojiti most te pokoriti pobunjenike.<sup>46</sup> Pobunjenici su bili pod vodstvom generala Roberta A. Toomba.<sup>47</sup> Iako su se pobunjenici cijelo vrijeme odupirali, Burnside je uspio u svome naumu te je most zauzeo u rano poslijepodne. S 3 divizije je krenuo prema Sharpsburgu te je čak *zaprijetio* osvajanju ceste koja je predstavljala Leejevu liniju povlačenja preko rijeke Potomac u Virginiju.<sup>48</sup> Sve je išlo u prilog pobjede Unije, ali McClellanova odluka da neće poslati dodatnu pomoć Burnsideu, omogućila je dolazak dio Leejeve vojske na teren.<sup>49</sup> Kako se dan bližio kraju, dvije vojske završile su s tisućama ranjenih i umrlih vojnika.

Iako je bitka trajala jedan dan, smatra se najkrvavijom bitkom rata u kojoj je stradalo velik broj ljudi. Završila je neodlučeno, te iako je McClellan imao brojčanu prednost vojnika, nije uspio poduzeti protuudar te se Lee povukao u Virginiju. Ipak, McClellan je proglasio pobjedu Unije. Unija je na neki način i pobijedila, jer se Lee povukao s njezinog teritorija. Isto tako, nakon Leejevog povlačenja, Velika Britanija i Francuska su odustale od priznanja Konfederacije. Ohrabren pobjedom, Lincoln je odlučio 1. siječnja 1863. g. objaviti *Proglas o emancipaciji* kojim je proglasio sve robove koji su se pobunili protiv Konfederacije slobodnima te je omogućeno novačenje crnaca u vojsku Unije.<sup>50</sup>

## 4. 2. Bitka kod Fredericksburga

Nakon *pobjede* Unije kod Antietama, Lincoln je zahtijevao od McClellana da krene u ofenzivu preko rijeke Potomac. No, McClellan nije poslušao zapovijed predsjednika Lincolna s obrazloženjem da su konji i vojska iscrpljeni za daljnje ratovanje. S obzirom na okolnosti, McClellan je smijenjen s dužnosti zapovjednika vojske Potomaca, a zamijenio ga je general Ambrose Burnside.<sup>51</sup> Sa 110 000 vojnika, Burnside je krenuo 15. studenog prema

---

<sup>46</sup> Pobunjenici su se skrivali iza kamenog zida i drvećima te su neprestano pucali na Burnsideovu vojsku.

<sup>47</sup> General Robert A. Toombs kandidirao se za predsjednika Konfederacije, ali je izgubio od Davisa. Tijekom cijelog rata, Toombs je kritizirao Davisa i njegove odluke. McPhearson 1998: 543; McNeese 2009: 64.

<sup>48</sup> Lee je bio oduševljen kad mu je priopćeno da mu stiže pomoć generala Hilla. Vojnici Unije nisu pucali na Hillove snage, jer su nosili plave uniforme koje su zaplijenili u Harpers Ferryju. McPhearson 1998: 544; Gallagher, O Neil 2001: 50-54; McNeese 2009: 67.

<sup>49</sup> McPhearson 1998: 539.

<sup>50</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 184; Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 65- 72; King 2003: 78- 80; Tulloch 2006: 86-90; McNeese 2009: 57.

<sup>51</sup> Lincoln se nadao da će Burnside uspjeti u onome što McClellan nije, a to je pobijediti Leeja. Burnside je smatrao da nije spreman za tu vojnu poziciju i odgovornost. McNeese u svojoj knjizi *Civil War Battle* opisuje Burnside kao skromnog, hrabrog i iskrenog vojnika. Sellers, May, McMillen 1996: 180; McPhearson 1998: 570; Gallagher, O Neil 2001: 41; Katcher 2002: 7-8; King 2003: 41; McNeese 2009: 71.

Fredericksburgu.<sup>52</sup> Burnsideova namjera je bila stići do grada prije Leejeve vojske. On je uspio za dva dana s trećinom vojske dospjeti do Falmoutha u Virginiji.<sup>53</sup> Leejeva vojska nije još došla, a da bi ušao u grad, Burnside je samo trebao proći rijeku Rappahannock. Da bi prešao rijeku, Američko ministarstvo rata trebalo mu je dostaviti brodove, ali nažalost brodovi nisu na vrijeme stigli. U međuvremenu je Lee sa 75 000 vojnika stigao do Burnsidea.<sup>54</sup> Burnside je tražio gradonačelnika Fredericksburga da se preda, no on je to odbio te je Burnside odlučio bombardirati grad.<sup>55</sup> Do kraja studenog, ništa se nije događalo. Burnside je i dalje planirao svoju strategiju te je oklijevao s napadom.<sup>56</sup> Obje strane su bile ukopane u rovove toliko blizu da su mogli čuti razgovore neprijatelja.<sup>57</sup>

11. prosinca Burnside je naredio inženjerima da sastave *plutajuće* mostove preko rijeke Rappahannock kako bi ušao u Fredericksburg.<sup>58</sup> Prilikom ulaska u grad, vojska Unije je uništila mnoge kuće građana. Burnside je 13. prosinca odlučio napasti Leejevu vojsku kod Marye s Heights.<sup>59</sup> Našavši se na povišenom položaju, Pobunjenici su lako mogli uočiti neprijatelja. Na strani Unije, borio se general William B. Franklin koji se suočio sa Stonewall Jacksonom kod Prospect Hilla.<sup>60</sup> Burnside je odlučio poslati i generala Georgea G. Meadea na Jacksonove trupe s lijeve strane.<sup>61</sup> On je uspio otkriti nedostatak u Jacksonovoj vojnoj formaciji te su je nakratko uspjeli probiti. Ali, taj uspjeh je kratko trajao jer su se Jacksonove trupe okupile i odbacile trupe Unije izvan svoje linije. Da je u kojem slučaju, Burnside poslao vojsku Meadu, bitka je mogla završiti povoljno za Uniju.<sup>62</sup> General Joe Hooker je bio zadužen da napadne *Long Slope*.<sup>63</sup> Tu su snage Unije bile suočene sa žestokim otporom Pobunjenika koji su bili sakriveni

---

<sup>52</sup> McPhearson 1998: 570; Gallagher, O Neil 2001: 56; McNeese 2009: 72. Fredericksburg je grad koji se nalazi otprilike na pola puta između Washingtona D. C. i Richmonda.

<sup>53</sup> McPhearson 1998: 570; McNeese 2009: 72. Falmouth je danas predgrađe Fredericksburga.

<sup>54</sup> McPhearson 1998: 570; McNeese 2009: 72. Lee je sa svojom vojskom stigao 19/20. studenog. Pozvao je i pojačanje, odnosno vojsku Stonewall Jacksona koji je odmah po pozivu krenuo prema Leeju.

<sup>55</sup> Prije samog bombardiranja, Burnside je dao 16 sati da se grad evakuiru. To odugovlačenje išlo je u prilog Leeju koji je čekao dolazaka Jacksona. McNeese 2009: 73

<sup>56</sup> Lincoln je tražio od Burnsidea da promijeni strategiju napada te da ne krene direktno napasti Fredericksburg, nego da krene okolnim putem. Međutim, Burnside se nije slagao s predsjednikom te je odlučio provesti svoj plan, napad Fredericksburga, jer je smatrao da će time iznenaditi neprijatelja. Nažalost, njegov plan nije mogao uspjeti, jer se Lee nadao upravo takvoj strategiji. McPhearson 1998: 571; McNeese 2009: 74.

<sup>57</sup> McNeese 2009: 74.

<sup>58</sup> McPhearson 1998: 570; Gallagher, O Neil 2001: 56; McNeese 2009: 75. Ukupno je bilo sagrađeno 6 mostova. Kada su ušli u Fredericksburg, grad je bio prazan. McNeese 2009: 75.

<sup>59</sup> Kada je Lee primijetio da se Burnside sprema napasti, izdao je zapovijed da se Jacksonova vojska spoji s Longstreetovom kako bi vojska Konfederacije pokrila što veći dio prostora. McNeese 2009: 76.

<sup>60</sup> McPhearson 1998: 570; Gallagher, O Neil 2001: 57; McNeese 2009: 76.

<sup>61</sup> General George G. Mead je zapovijedao s trupama Pennsylvanije. McPhearson 1998: 572; Gallagher, O Neil 2001: 57; Katcher 2002: 31; McNeese 2009: 76.

<sup>62</sup> Burnside je naredio Franklinu da ponovno napadne neprijatelja, ali on tu naredbu nije ispunio te je poslao samu polovicu vojnika u ponovni napad. McNeese 2009: 77.

<sup>63</sup> McPhearson 1998: 572; Katcher 2002: 21-23; McNeese 2009: 77.

iza kamenog zida i potopljene ceste. Teren je bio takav da su trupe Unije mogle napadati jedna po jedna. Iako nije imao šanse da u toj situaciji pobjedi, Burnside je cijeli dan slao trupe.<sup>64</sup> 15. prosinca naredio je povlačenje. U toj bitki snage Unije su izgubile 13 000 ljudi, dok je Konfederacija izgubila 5 300 vojnika.<sup>65</sup>

### 4.3. Bitka kod Chancellorsvillea

Nakon poraza kod Fredericksburga zamijenjen je general Burnside. Za vrhovnog zapovjednika vojske Potomaca postavljen je general Joe Hooker.<sup>66</sup> On se pokazao kao sposoban vojskovođa koji je uspio reorganizirati vojsku te podići moral vojnicima Unije. U proljeće 1863. g. vojska Unije smjestila se na obali rijeke Rappahannock.<sup>67</sup> Vojska Konfederacije pod Leejevim vodstvom smjestila se oko grada Fredericksburga. Od 27. do 29. travnja Hooker je poslao tri korpusa pod zapovjedništvom Meada, Howarda i Slocuma prema Fredericksburgu preko uzvisine Kelly's Forda do Leejeve pozicije.<sup>68</sup> Do samog početka sukoba, Hookerov plan je funkcionirao bez problema. Slocum i Howard su stigli do raskrižja Germanna Plank Rooda i Orange Turnpikea, a u isto vrijeme su 3 korpusa stigla do Chancellorsvillea.<sup>69</sup> Chancellorsville je bio ključ Hookerovog plana.<sup>70</sup> 1. svibnja Lee je reagirao na Hookerove planove.<sup>71</sup> Generala Earlya je ostavio kod Fredericksburga, a on je krenuo prema Wildernessu.<sup>72</sup> Imao je u planu stići na zapad, odnosno kod Wildernessa prije nego li Hooker uspije povući vojnike. Leejev plan bio je razdijeliti vojsku, iako je bio brojčano nadjačan.

---

<sup>64</sup> Burnside je naredio 14 napada na Marye's Heights i svi su propali. Gallagher, O Neil 2001: 58; McNeese 2009: 78.

<sup>65</sup> Isti broj ljudi, Unija je izgubila kod Antietama, ali se bitka kod Antietama smatra pobjedom za Uniju. Bitka kod Fredericksburga završila je Burnsideovim plaćem njegovim vojnicima te moleći još jednu priliku da vodi vojsku. No, to se nije dogodilo. Nakon što je Jackson ušao u grad bio je zgrožen viđenim te je tada izjavio da ih sve treba ubiti. McPhearson 1998: 572; Gallagher, O Neil 2001: 60; Katcher 2002: 21-23; McNeese 2009: 78.

<sup>66</sup> Joseph Hooker (13. studeni 1814.- 31. listopada 1879.). Njegov nadimak je bio Borbeni Joe. Sudjelovao je u ratu sa Seminolama i Američko-meksičkom ratu. Lincoln nije bio oduševljen što ga je postavio za generala, ali je smatrao da bi osigurali pobjedu, vojsku treba voditi agresivan vojskovođa (Lincoln ga je nazvao Diktatorom). McPhearson 1998: 634; Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 256, Gallagher, O Neil 2001: 61.

<sup>67</sup> Vojska Unije je brojila oko 134 000 vojnika. Hooker je bio uvjeren u svoju pobjedu, zbog brojčane nadmoćnosti svoje vojske nad vojskom Konfederacije. McPhearson 1998: 640; Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 256-257; Gallagher, O Neil 2001: 64; McNeese 2009: 83.

<sup>68</sup> Njihova svrha bila je ometanje Leejeve obrambene linije. Gallagher, O Neil 2001: 64; Katcher 2002: 21-23; ; McNeese 2009: 83.

<sup>69</sup> Katcher 2002: 21-23; McNeese 2009: 84.

<sup>70</sup> Hooker je postavio vojnike sjeverno od Chancellorsvillea prema jugu te pokrio i lijevo krilo prema Rappahannocku, ali je desno krilo ostalo nezaštićeno. Taj nedostatak je iskoristio Lee. Lee je strategiju napada razradio je s Jacksonom. Katcher 2002: 21-23; McNeese 2009: 84-86.

<sup>71</sup> Gallagher, O Neil 2001: 65; Katcher 2002: 21-23; McNeese 2009: 86.

<sup>72</sup> Lee je mudro i strateški odabrao ovo mjesto. Hooker je trebao povući svoje vojnike, jer su grmlja i drveća otežavali ratovanje. Međutim, on je naredio daljnje napredovanje vojske prema unutrašnjosti šume. McPhearson 1998: 641-642.

Sljedećeg dana je Jackson krenuo s 26 000 vojnika na nezaštićeno krilo generala Hookera kroz iznimno težak teritorij Wildernessa.<sup>73</sup> Oko 5 sati popodne, Jackson je stigao istočno od raskrižja Brock Rooda i Orange Turnpikea.<sup>74</sup> Ispred Jacksona, našla se vojska Unije pod zapovjedništvom generala Howarda.<sup>75</sup> Ona je pobjegla pred napadom Jacksona.<sup>76</sup> Na strani Konfederacije napadu se 3. svibnja priključio Longstreet, a Hookeru se pak priključio general John Sedgwick koji je uspio nakratko poraziti snage Konfederacije u okolici Fredericksburga.<sup>77</sup> Tada je u pomoć pristigla Leejeva vojska koja je porazila Sedgwicka. 6. svibnja snage Unije su se povuke preko rijeke Rappahannock.<sup>78</sup> Hooker je poražen, iako je u bitku ušao s velikim optimizmom da će pobijediti.

Vojska Unije je izgubila oko 17 000 ljudi, dok su snage Konfederacije izgubile oko 13 000.<sup>79</sup> Iako je Konfederacija pod vodstvom Leeja u bitci kod Chancellorsvillea pobijedila, izgubila je jednog od najvažnijih i najsposobnijih generala, Thomasa J. *Stonewall* Jacksona. Neki smatraju da je njegovom smrću određen daljnji tijek rata. Nakon smrti Jacksona, Lee je morao reorganizirati vojsku.<sup>80</sup>

---

<sup>73</sup> Prolaz kroz Wilderness bio je iznimno težak, jer je bila smanjena vidljivost zbog grmlja. Iako su vojnici Unije bili svjesni da se trupe Konfederacije nalaze u šumi, nisu bili pretjerano zabrinuti, jer su smatrali da je šuma nemoguće prijeći. No, prevarili su se. McPhearson 1998: 641; McNeese 2009: 87-88.

<sup>74</sup> Jackson je zauzeo poziciju tako da je bio izvan Hookerovog pogleda na desno krilo. McPhearson 1998: 641; McNeese 2009: 88.

<sup>75</sup> General Howard to tada nikad nije vodio vojsku, a tada je bio zapovjednik 6 korpusa Unije. Tijekom dana dobio je nekoliko zapovijedi od Hookera, prva je bila da ustroji obrambenu liniju, a drugu da krene u ofenzivu i progon neprijatelja. Howard nije uspio ni u jednoj zapovijedi. McPhearson 1998: 641; Gallagher, O Neil 2001: 65; McNeese 2009: 88.

<sup>76</sup> Jackson je uspio protjerati vojsku generala Howarda 5 km unatrag od njihove prvotne pozicije. Iako je padao mrak, Jackson je odlučio nastaviti dalje te su se približili vojnicima Konfederacije. Vojnici Konfederacije su počeli pucati po Jacksonu i njegovim vojnicima. Tada je Jackson ranjen. Jackson je odnijet s bojišta te mu je sljedećeg dana amputirana ruka. Vodstvo nad njegovom vojskom preuzima Stuart. to je bila posljednja bitka u kojoj je sudjelovao. 8 dana nakon ranjavanja je umro. Sellers, May, McMillen 1996: 180; McPhearson 1998: 642; Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 226, Gallagher, O Neil 2001: 65; Katcher 2002: 23; Koestler- Grack 2009: 119; McNeese 2009: 89.

<sup>77</sup> McPhearson 1998: 642; Gallagher, O Neil 2001: 64-65; Katcher 2002: 9-10; McNeese 2009: 91. Sedgwick je uspio poraziti vojsku Konfederacije pod vodstvom Earlya.

<sup>78</sup> McPhearson 1998: 645; Gallagher, O Neil 2001: 68; McNeese 2009: 91.

<sup>79</sup> McPhearson 1998: 645; McNeese 2009: 91.

<sup>80</sup> General Richard Ewell je preuzeo zapovjedništvo nad Jacksonovim 2. korpusom, Hill je postao zapovjednik 3. korpusa, a Stuart je postao novi zapovjednik konjice. Ewell je imao hrabrost i promišljenost kao i Jackson, ali mu je nedostajala brzina i sposobnost da pronađe slabu točku neprijatelja. Hill je bio sposoban general koji nije volio biti podređeni. McPhearson 1998: 648; Katcher 2002: 22,53.

#### 4.4. Prekretnica kod Gettysburga

Nakon pobjede kod Chancellorsvillea, Lee je krenuo na invaziju Sjevera nadajući se da će presjeći željezničke pruge istok- zapad u Marylandu i Pennsylvaniji te da će time natjerati Uniju na sklapanje mira.<sup>81</sup> Nakon saznanja da je zapovjedništvo nad vojskom Unije preuzeo general Mead te prelaska njegove vojske preko rijeke Potomac, Lee je naredio koncentraciju svojih snaga u okolici Gettysburga.<sup>82</sup> 1. srpnja je izdao naredbu generalu Hillu da pošalje dva korpusa u Gettysburg kako bi testirali snage Unije koje su primijećene u okolici grada.<sup>83</sup> Prilikom nadzora, korpus pod zapovjedništvom generala Hetha je naišao na unijskog generala Buforda.<sup>84</sup> General Heth je odlučio napasti Buforda te je uspio snage Unije pomaknuti natrag prema Gettysburgu. Međutim, Buford je stacionirao svoje snage kod McPherson Ridgea te je uspio natjerati Pobunjenike na povlačenje.<sup>85</sup>

Nakon početnih sukoba, do prijepodneva je sjeverozapadno od Gettysburga bilo prisutno 40 000 vojnika.<sup>86</sup> Brojčano jači general Konfederacije Ewell napao je 11 korpus generala Howarda i natjerao ga na povlačenje kod Cemetery Hilla.<sup>87</sup> Tu se cijeli dan odigravala borba. Iako je tijekom dana Lee imao dovoljno snage da krene u napad, no to nije učinio.<sup>88</sup>

Dana 2. srpnja obje strane su bile koncentrirane u okolici Culps Hilla i Cemetery Hilla.<sup>89</sup> Iako je oklijevao, Lee je započeo napad. Leejev plan bio je da prvi krene iskusni general Longstreet koji je trebao napasti lijevo krilo Unije oko Little Round Topa, koje je branio

---

<sup>81</sup> Leejev plan je blagoslovio predsjednik Davis. U bitku je poveo 75 000 vojnika. Smatrao je da će pobjedom na teritoriju Unije uspjeti isposlovati mir i konačno zaustaviti rat. Collier Hillstrom 2000: 289; McNeese 2009: 94.

<sup>82</sup> Gettysburg je gradić u američkoj saveznoj državi Pennsylvaniji, koja je u to vrijeme bila u sastavu Sjevera. Prisutnost Leejevih južnjačkih snaga na tom području predstavljala je stratešku opasnost za Sjevernjake, jer se Gettysburg nalazio u dubini sjevernjačkog teritorija, čak oko 100 kilometara sjeverno od njihovog glavnog grada Washingtona. Sellers, May, McMillen 1996: 180; Hillstrom, Collier Hillstrom 2000: 99-107; King 2003: 93-95; McNeese 2009: 93-107.

<sup>83</sup> McNeese 2009: 94

<sup>84</sup> Snage generala Buforda su patrolirale ulicama kako bi zaštitili Gettysburg od Južnjaka. Generali Heath i Hill su postupili suprotno Leejevoj zapovijedi. Lee je zabranio bilo kakve okršaje dok ne pristigne cijela vojska, ali su obojica generala zanemarila njegovu zapovijed, jer su smatrali da je riječ o manjoj konjaničkoj postrojbi, koju su mogli sami poraziti. General sjevernjačke vojske Buford je poslao poruku generalu Meadu o koncentraciji neprijateljske vojske u Gettysburgu te odlučuju krenuti prema njima. Naredio je i generalu Reynoldsu, zapovjedniku I. korpusa da krene prema Gettysburgu. Sellers, May, McMillen 1996: 180; King 2003: 93-95; McNeese 2009: 93-107.

<sup>85</sup> Buford je prilikom povlačenja snaga Konfederacije uspio zarobiti generala Archera.

<sup>86</sup> McNeese 2009: 95.

<sup>87</sup> Howard je zajedno s Hancockom reorganizirao vojsku te je krenuo u osvajanje Culps Hilla. Culps Hill i Cemetery Hill su imali iznimno geografsko značenje, a njihovu važnost znali su i Sjever i Jug. To su bila povišena područja, koja bi u slučaju višednevnog ratovanja, bila ključna mjesta za obje strane. Ewell je planirao napasti Cemetery Hill u toku dana, ali je odustao od te namjere. McPhearson 1998: 660; Collier Hillstrom 2000: 190; Katcher 2002: 12-13; McNeese 2009: 95.

<sup>88</sup> Svoj vojni centar je premjestio zapadno od Gettysburga. U napad nije krenuo zbog nedostatka informacija o neprijatelju, ali i nedostatka informacija o svojim vojnim postrojbama.

<sup>89</sup> Collier Hillstrom 2000: 290; McNeese 2009: 96.

general Sickles.<sup>90</sup> Sickles je pak dobio zapovijed od generala Meada da ne napušta svoje mjesto obrane, no učinio je suprotno njegovoj zapovijedi. Napustivši svoje mjesto, više nije mogao snažno braniti svoju poziciju. Njegovu pogrešku uočio je general Warren koji je došao na Little Round Top te naredio Chamberlainu i njegovom korpusu da ga osiguraju.<sup>91</sup> Sukob je trajao cijeli dan, a snage Unije nisu uspjele zadržale prvotne pozicije kod Cemetery i Cups Hilla.

U noći na 3. srpnja snage Unije su započele s bombardiranjem snage Konfederacije.<sup>92</sup> Konfederacija je uzvratila napad, no u sljedećih nekoliko sati nisu uspjeli pobijediti Uniju.<sup>93</sup> Dok su snage Konfederacije napadale Culps Hill, Lee je želio svojih snagama protjerati Uniju s položaja koje je zauzela prethodnog dana, a planirao je napad topništvom i pješastvom.<sup>94</sup> Taj plan je oko 13 h počeo realizirati Porter Alexander kada je započeo napad topništvom.<sup>95</sup> Nakon toga slijedio je napad pješastva koji je predvodio general George Pickett.<sup>96</sup> Ali obje akcije su bile neuspješne.

Kod Gettysburga je poginulo više od 50 000 vojnika.<sup>97</sup> Bitka kod Gettysburga predstavljala je svojevrsnu prekretnu točku u ratu, u kojoj je južnjački general Robert E. Lee prvi put doživio velik poraz. Taj je general prethodno izvršio invaziju Sjevera (Unije), a da je pobijedio kod Gettysburga, upitno je kako bi izgledao nastavak Američkog građanskog rata. Bojno polje kod Gettysburga zbog velikog broja poginulih je kasnije postalo nacionalni spomen u tom području, većim od bilo kojeg sličnog bojišta u SAD-u. Na tom je području postavljeno nevjerojatnih više od 1.300 spomenika i spomeničkih oznaka, u rasponu od monumentalnih skulptura do spomen ploča. Lincoln je 19. studenog 1863. održao jedan od najslavnijih govora u povijesti.

---

<sup>90</sup> U Longstreetovom zapovjedništvu nalazila se jedinica generala Hooda i McLawsa. Planirali su napasti snage Unije duž Emmitsburga, napad s lijeve strane je predvodio Longstreet, a s desne Ewell. Longstreet se nije slagao s napadom te je smatrao da oni trebaju otići i da ih pritom slijede Sjevernjaci. Collier Hillstrom 2000: 290; McNeese 2009: 96.

<sup>91</sup> Collier Hillstrom 2000: 77; Katcher 2002: 10-11; McNeese 2009: 99. Bitka je bila vrlo teška te je nekoliko puta Chamberlain pomaknut s prvotne linije.

<sup>92</sup> Napad je započeo u 4: 30h, a 15 min nakon toga, snage Konfederacije su započele protunapad. Collier Hillstrom 2000: 290.

<sup>93</sup> Napad topovima predvodio je pukovnik Porter Alexander. Longstreet je ponovno izrazio nezadovoljstvo s Leejevim planom napada. Smatrao je da teren na kojim se odvijao sukob iznimno nepovoljan za njegove vojnike. McPhearson 1998: 661; Collier Hillstrom 2000: 290; McNeese 2009: 103.

<sup>94</sup> Lee je naredio Longstreetu da predvodi napad, no on ponovno nije želio postupiti po Leejevoj naredbi. Lee je neprijatelje najprije želio pješastvom, a zatim topništvom. Napad topništvom je predvodio pukovnik Porter Alexander. McNeese 2009: 102.

<sup>95</sup> Za razliku od Konfederacije, Unija je prilikom napada štedjela municiju te na kraju uzvratila napad s uspješnijim ciljem nego li snage Konfederacije. McNeese 2009: 103.

<sup>96</sup> 13 000 vojnika je marširalo prema snagama Unije. U tom maršu velik broj vojnika je poginuo, a i sam Pickett je kasnije izjavio da je odgovoran za neuspjeh ove akcije. McPhearson 1998: 663; McNeese 2009: 106.

<sup>97</sup> McPhearson 1998: 664; McNeese 2009: 106



## 5. Tijek rata na zapadnom bojištu do sredine 1863. godine

Iako je Unija na istoku nizala samo poraze, na zapadu i moru je ipak bila uspješnija i dominantnija nad Konfederacijom. Prva bitka na zapadu dogodila se kod Wilson Creeka u kolovozu u Missouriju.<sup>98</sup> Ulysses S. Grant je koristio rijeke Mississippi, Tennessee i Cumberland kako bi osvojio utvrde. Rijeke su od iznimnog značaja, jer imajući nadzor nad njima, mogli su kontrolirati prostor Kentuckya. 6. veljače 1862. g. snage Unije pod vodstvom Ulysses S. Granta uspijevaju osvojiti na prostoru Tennesija utvrdu Fort Henry, a deset dana kasnije i utvrdu Fort Donelson.<sup>99</sup>

### 5. 1. Bitke tijekom zime i proljeća 1862. g.

#### 5.1.1. Bitka kod Shiloha

Na zapadu je glavni zapovjednik bio Halleck. Predsjednici, Lincoln i Davis željeli su imati kontrolu nad Kentuckyjem kako bi mogli kontrolirati nad rijekama Mississippi, Tennessee i Cumberland. Glavnim zapovjednicima u bitci kod Shiloha su proglašeni Albert Sidney Johnston na čelu Konfederacije te Henry Halleck i Don Carlos Buell na čelu Unije.<sup>100</sup> Vrativši se na teren, Grant je dobio zapovijed da krene prema Johnstonu u smjeru Pittsburgh Landinga.<sup>101</sup> Iako je Halleck planirao spajanje triju vojski te napad na Johnston, u tome nije uspio, jer je general Johnston prvi napao Granta. Bitka je započela 6. travnja te je trajala dva dana.<sup>102</sup> Grantova vojska prvog dana sukoba je brojila oko 42 000 vojnika koje su bili podijeljeni u 6 divizija, s time da se jedna divizija nalazila kod Crumps Landinga.<sup>103</sup> Bitka je započela u rano proljeće pa su mnogi vojnici u diviziji bili pogođeni raznim bolestima. 5. travnja, Johnston je namjeravao čim ranije napasti Granta, no u tome ga je spriječila kiša te je bio prisiljen odgoditi napad za sljedeći dan. Johnstonov general Beauregard se želio povući iz

---

<sup>98</sup> McPhearson 1998: 351-354; McNesse 2009: 40.

<sup>99</sup> Engele 2001: 31-32; McNesse 2009: 93-107.

<sup>100</sup> Snage Konfederacije su poražene kod Mill Springsa u Kentuckuyi što je omogućilo Uniji da zauzme prostor istočnog Kentuckya. No, na zapadu su pobunjeničke utvrde Fort Henry na rijeci Tennessee i Fort Donelson na rijeci Cumberland su zaustavili snage Unije. No, ipak njih je uspio osvojiti general Grant. Zanimljivo je da ga je kasnije Halleck kao njegovi nadrešeni zapovjednik maknuo Granta s pozicije generala i preueo zapovjedništvom nad njegovom jedinicom te je uspio Grantov uspjeh pripisati sebi. Kasnije ga je ipak vratio na teren. McPhearson 1998: 406; Collier Hillstrom 2000: 16-17; Dougherty 2007: 123; McNesse 2009: 26-27.

<sup>101</sup> Putovanje je trajalo mjesec dana. U Pittsburgh Landingu se trebao spojiti s vojskom generala Buella.

<sup>102</sup> Collier Hillstrom 2000: 16-17; McNesse 2009: 28.

<sup>103</sup> Collier Hillstrom 2000: 16-17; McNesse 2009: 28.

napada, jer je smatrao da protivnici znaju da dolaze.<sup>104</sup> Grant nije očekivao da će se bitka odigrati kod Pittsburgh Landinga pa u skladu s tim mišljenjem ni vojnici nisu bili spremni za rat.<sup>105</sup>

U zoru, 6. travnja započeo je sukob. Teren na kojem su se borili bio je težak i prepun drveća, a bitka se odigrala kod crkve Shiloh. Napad su započele dvije divizije pod vodstvom Shermana i Prentissa, iskusnog vojnika iz Američko- meksičkog rata.<sup>106</sup> Grant se sukobu priljučio oko 9 h kada je bitka već bila u punom jeku. Johnstonov plan bio je napasti lijevu stranu Unije žestoko i natjerati ih na povlačenje u močvarno područje.<sup>107</sup> Međutim, Johnstonov plan spriječila je odlučnost i borbenost Unije.<sup>108</sup> Grant je uspio kroz dan uspostaviti učinkovitu liniju obrane.<sup>109</sup> Johnston je u sukobu ranjen te je u popodnevnim satima preminuo od posljedica ranjavanja.<sup>110</sup> Nakon smrti Johnstona, sukob se nastavio. Liniju kod Hornets Nests je branio Prentiss, koji je bio prisiljen na predaju.<sup>111</sup> Na kraju prvog dana sukoba, Grant je pretrpio ogromne gubitke u ljudstvu te je njegova obrambena linija bila ozbiljno poljuljana.<sup>112</sup> Tijekom noći, Grant je dobio pojačanje vojske generala Buella i Wallecea.<sup>113</sup>

Unija je zahvaljujući svježem pojačanju u ljudstvu uspjela okrenuti bitku u svoju korist, a vojska Konfederacije se počela raspadati budući da Beauregard nije mogao formirati

---

<sup>104</sup> S time se ne slaže povjesničar McNeese koji smatra da je Unija znala da Konfederacija planira napasti da bi se pripremili za borbu. Također, Johnston ni u kojem slučaju nije namjeravao odustati od napada. McNeese 2009: 28.

<sup>105</sup> Divizije kod Pittsburgh Landinga bile su sastavljene od mladih vojnika koji nisu postavili učinkovitu liniju obrane. Jedan od zapovjednika divizije bio je William Sherman. Sherman je 5 mjeseci prije bitke proglašen ludim te je sudjelovanjem u sukobu bio dokaz da se oporavio. Njegova divizija bila je postavljena oko crkve Shiloh. Kada je počeo napad vojnici su prekinuli s doručkom, prigrabili oružje te krenuli u obranu. Iako je napad bio iznenađujući, Sherman je uspio u sljedećih 12 h nadvladati u sukobu. Zanimljivo je da je i Grant u vrijeme napada doručkovao te da je čekao dolazak Buellove vojske. McPhearson 1998: 408; McNeese 2009: 31.

<sup>106</sup> Iako je na početku Sherman bio iznenađen s napadom do kraja dana je povratio hrabrost u sukobu. U sukobu je dva puta lakše ranjen. McPhearson 1998: 409.

<sup>107</sup> McNeese 2009: 32.

<sup>108</sup> Na obje strane borili su se mladi vojnici od kojih gotova većina nikada nije sudjelovala u ratu.

<sup>109</sup> Linija obrane uspostavljena je kod mjesta koje je nazvano Hornets Nests. 12 puta su konfederacijske trupe pokušale probiti liniju, ali nisu uspjeli. Najgori sukobi odigravali su se kod Hornets Nests. Dougherty 2007: 125.

<sup>110</sup> Johnston je preminuo oko 14:30 h, iskrvavivši. McPhearson 1998: 409-410; McNeese 2009: 32.

<sup>111</sup> Prentiss se predao oko 17:30 h, zajedno s 2200 vojnika. Grant je tražio pojačanje od generala Walleca, ali ono nije došlo. Na kraju prvog dana, general Unije, Buell je stigao na obale rijeke nasuprot Pittsburg Landinga. Dougherty 2007: 125; McNeese 2009: 34.

<sup>112</sup> Nakon povlačenja nije imao puno mjesta za manevar u bitki te su njegove snage na kraju dana bile iscrpljene. Iako su očekivali napad Konfederacije, general Beauregard, koji je zamijenio generala Johnstona, je odlučio povući svoje snage. Obje snage provele su tešku noć. Ionako iscrpljeni bitkom, još im je više otežala kiša koja je počela padati oko ponoći. Grantu su predlagali povlačenje, ali on je tu mogućnost odbio. Osim Granta, veliko samopouzdanje imao je i general Beauregard koji je već predsjednika Davisa obavijestio o pobjedi, jer nije imao informacije o pristiglom Grantovom pojačanju. Jedini koji nije bio siguran u pobjedu bio je konfederacijski general Nathan Bedford Forrest koji je vidio pristiglo pojačanje. McPhearson 1998: 412; McNeese 2009: 34.

<sup>113</sup> Grantu je pristiglo 20 000 Buellovih vojnika i 7000 Walllecovih. McPhearson 1998: 411; Collier Hillstrom 2000: 16-17; McNeese 2009: 35.

učinkovitu obranu. Do 14 h Unija je uspjela pomaknuti snage Konfederacije na početnu liniju gdje je sukob počeo. Konfederacija je bila prisiljena na povlačenje.<sup>114</sup>

Iako je Sjever pobijedio, i Unija i Konfederacija su pretrpjele velike gubitke. Bitka kod Shiloha smatra prvom velikom bitkom građanskog rata.

### 5.1.2. Pad Vicksburga

Tijekom mjeseca travnja unionističke topovnjače David Farraguta doplovile su na ušće rijeke Mississippi.<sup>115</sup> Uspio je prisiliti New Orleans, 26. travnja 1862. g. i Memphis, 6. lipnja iste godine na predaju. Posljednja utvrda na rijeci Mississippi bila je Vicksburg. Vicksburg je grad smješten na iznimno povoljnom položaju. Njegovu važnost rano su shvatile snage Konfederacije, ali i snage Unije. Zapovjednik Unije bio je general Grant koji je namjeravao napasti grad s juga i istoka prije nego li bi uspjeli uspostaviti učinkovitu obranu.<sup>116</sup> U opsadu Vicksburga, Grant je krenuo 19. travnja.<sup>117</sup> Naredio je bombardiranje neprijatelja, ali u svome naumu nije bio uspješan te je bio prisiljen na povlačenje.<sup>118</sup> Sljedeći napad započeo je nekoliko dana kasnije, točnije 22. svibnja. Tada je Grant odlučio oslabiti obranu neprijatelja s topničkim bombardiranjem koje je započelo rano ujutro, a nastavljeno je i tokom dana.<sup>119</sup> Te gotovo u isto vrijeme naredio je napad Shermanove, Blairove i Tuttleove divizije.<sup>120</sup>

Iako je grad bio dovoljno opskrbljen streljivom, ponestajalo mu je hrane. Kao rezultat toga, ljudi su počeli ubijati životinje u gradu, a počele su se širiti i bolesti. Uz sve to mnogo stanovnika je odlučilo napustiti grad zbog stalnog bombardiranja. Opsada grada je potrajala do srpnja.<sup>121</sup> Početkom srpnja situacija u konfederacijskim crtama postala je očajna jer je više od polovice Pembertonove vojske bilo ili bolesno ili u bolnici. Bili su svjesni da je u takvoj

---

<sup>114</sup> Grantovu pobjedu na sebe je preuzeo general Halleck. McPherason 1998: 415; McNeese 2009: 40.

<sup>115</sup> Sellers, May, McMillen 1996: 181; Collier Hillstrom 2000: 131; King 2003: 89- 93.

<sup>116</sup> Obranu Konfederacije predvodio je general Pemberton. McPherason 1998: 576; Dougherty 2007: 169.

<sup>117</sup> Iako je Pemberton dobio poruku da napusti grad, on je tu opciju odbio. Grant je započeo s opsadom, prije nego li su Pobunjenici uspjeli stvoriti liniju obrane, ali da bi uspio osvojiti grad trebali su prijeći dubok jarak i gradske zidine. Collier Hillstrom 2000: 244; Dougherty 2007: 171.

<sup>118</sup> Nakon poraza vojnici su izgubili moral dok su s druge strane Konfederati povratili samopouzdanje i borbenost.

<sup>119</sup> Iako nisu nanijeli ozbilju štetu Konfederaciju, uspjeli su im ponovno smanjiti entuzijizam. McPherason 1998: 635- 636.

<sup>120</sup> Njihovi napadi nisu završili uspješno.

<sup>121</sup> Grant je imao velike skladišta za opskrbu izgrađen na Milliken's Bend, Young's Point i Lake Providence. McPherason 1998: 633- 634.

situaciji evakuacija nemoguća te je već sljedećeg dana Pemberton započeo pregovore s Grantom o primirju. Vicksburg je predan Grantu 4. srpnja.<sup>122</sup>

Pad Vicksburga i pobjeda kod Gettysburga predstavljao je značajan preokret u ratu, tj. prevagu u korist Unije. Vicksburg je bio posljednja utvrda Konfederacije na rijeci Mississippi, a ujedno je osvajanjem Vicksburga teritorij Konfederacije presiječen na dva dijela. Glavni teret vođenja rata u Konfederaciji je obnašao sam predsjednik Davis. U svome kabinetu nije imao sposobnih savjetnika te je većinu odluka donosio sam. Na samom početku rata, Davis se nadao da će dobiti pomoć od Francuske na čelu s Napoleonom III. i Velike Britanije. No, efikasniju pomoć od samog priznanja Konfederacije, Davis nije dobio. Istodobno, Lincoln je naredio unionističkoj vojsci da blokira južnjačke luke. Blokiranjem južnjačkih luka, Jug nije više u mogućnosti izvoziti pamuk u Europu u zamjenu za opskrbu namirnicama i oružja.

---

<sup>122</sup> Iako Grant na početku nije želio prihvatiti Pembertonov prijedlog o primirju te je želio bezuvjetnu kapitulaciju, ali na kraju je odustao od toga prijedloga. Collier Hillstrom 2000: 164-165; Dougherty 2007: 172; McNeese 2009: 85.

## 6. Zaključak

Sukob između industrijaliziranog Sjevera i plantažerskog Juga oko pitanja ropstva nije nastao odjednom. Taj problem se protezao desetljećima te je bilo jasno da nikakvi sporazumi neće stati na kraj sukobu. Međusobni kompromisi su samo produbljivali neslaganja i sukobe. Pobjeda Abrahama Lincolna bila je samo iskra koja je potaknula Jug da se odvoji od svoje matične zemlje te započne rat s njom. O uzrocima sukoba odcjepljenja i rata još i danas se raspravlja.

Na strani Konfederacije bilo je nekoliko iskusnih generala, a među njima, možda najveći i najспособni bio je Stonewall Jackson. Mnogi kažu da je njegovom smrću odlučen ishod rata. Konfederacije je imala mnogo uspjeha na istoku do 1863. g, no to se mijenja bitkom kod Gettysburga. 1863 g. dogodila se i povijesna odluka predsjednika Lincolna kada je ukinuo ropstvo i kada je omogućio bivšim crnim robovima sudjelovanje u ratu.

Rat nije završio 1863. g. nego se nastavio do svibnja 1865. kada je nakon četiri godine konačno završio povoljno za Uniju koja je uspjela očuvati jedinstvo Sjedinjenih Američkih Država i dovesti do ukidanja ropstva. Međutim po završetku rata suprotnosti Sjevera i Juga nastavile su postojati te je usprkos nadanjima i pokušajima sjevernjaka na jugu uvedena segregacija crnog stanovništva koja je nastavljena narednih stotinu godina. Posljedice rata i osjećaju se i danas te smo nedavno bili svjedoci velikih civilnih nemira koji su se proširili na cijelom području države, rušenju spomenika brojnih južnjačkih junaka građanskog rata te drugih preživjelih simbola konfederacije. Rasne koje su bile uzrok rata na taj način postoje i danas te je pitanje kako će se zamršena politička situacija u SAD u konačnici rasplesti.

## 7. Popis literature

- Dougherty, Kevin (2007). *Civil War Leadership and Mexican War Experience*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Engle, Stephen (2001). *The American Civil War- The war in the West 1861-July 1863*. Oxford: Osprey Publishing.
- Gallaher, Gary, O Neil, Robert (2001). *The American Civil War- The war in the East 1861-May 1863*. Oxford: Osprey Publishing.
- Hillstrom, Henry, Collier Hillstrom, Laurie (2000). *American Civil War Primary Sources*. Detroit: The Gale Group
- Katcher, Phillip (2002). *American Civil War Commanders- Union Leaders in the East*. Oxford: Osprey Publishing.
- Katcher, Phillip (2002). *American Civil War Commanders- Confederate Leaders in the East*. Oxford: Osprey Publishing.
- King, David (2002). *Civil war reconstruction*. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Koestler- Grack, Rachel (2009). *Leaders of the Civil War Era- Stonewall Jackson*. New York: Chelsea House.
- McNesse, Tim (2009). *Civil War- Battels*. New York: Chelsea House.
- McNesse, Tim (2009). *Civil War-Leaders*. New York: Chelsea House.
- McPherson, James (1998). *Battle Cry of Freedom: The Civil War Era*. New York: Oxford University Press.
- Mountjoy, Shane (2009). *Causes of Civil War- The Difference Between the North and South*. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Sellers, Charles, May, Henry, McMillen, Neil (1996). *Povijest Sjedinjenih Američkih država*. Zagreb: Barbat.
- Tulloch, Hugh (2006). *The Routledge companion to the American Civil War era*. London and New York: Routledge.